

Temos:
Ugdymo diferencijavimas.
Struktūruotas ugdymas ir jo galimybės.
Individualaus mokymo/si plano sudarymas

Šiuolaikiniam vaikui darbas su kompiuteriu išties didina motyvaciją, taip dirbti jie nori, mielai atlieka užduotis, mokosi vieni iš kitų. Naudojantis įvairiomis svetainėmis yra galimybė diferencijuoti, individualizuoti, netgi suasmeninti darbą pamokose.

Tema „**Ugdymo diferencijavimas**“ yra itin svarbi šiuolaikinėje mokykloje, kur siekiama užtikrinti, kad kiekvienas mokinys mokytųsi pagal savo gebėjimus, poreikius ir mokymosi stilių. Diferencijavimas leidžia mokytojui lanksčiai planuoti ugdymą, kad mokiniai pasiektų geriausius rezultatus, jaustųsi įtraukti ir motyvuoti.

1. Diferencijavimas pagal užduotį, rezultatą ir skirtą laiką

- **Pagal užduotį**
- **Aprašymas:** mokiniams pateikiamos skirtingos užduotys, atitinkančios jų gebėjimus, interesus ar mokymosi stilių.
- **Pavyzdys:**
 - Pradinėje klasėje: vieni mokiniai sprendžia paprastus sudėties uždavinius, kiti – su perėjimu per dešimtį.
 - Viduriniame ugdyme: vieni mokiniai analizuoja tekstą, kiti – kuria alternatyvią jo pabaigą.
- **Palyginimas:** stipresni mokiniai gauna sudėtingesnes, kūrybiškesnes užduotis, o silpnesni – struktūruotas, aiškiai apibrėžtas veiklas.

Pagal rezultata

- **Aprašymas:** mokiniai gali pateikti skirtingus rezultatus – tekstą, piešinį, prezentaciją, vaizdo įrašą.
- **Pavyzdys:**
 - Priešmokyklinėje grupėje: vieni vaikai piešia pasakos veikėjus, kiti pasakoja apie juos žodžiu.
 - Pagrindiniame ugdyme: mokiniai pristato projektą apie gamtą – vieni kuria plakatus, kiti – skaitmeninę prezentaciją.
- **Palyginimas:** leidžiama mokiniui pasirinkti, kaip jis nori išreikšti savo žinias, taip skatinant saviraišką ir motyvaciją.

Pagal skirtą laiką

- **Aprašymas:** mokiniams skiriamas skirtingas laikas užduočiai atlikti, atsižvelgiant į jų tempą.
- **Pavyzdys:**
 - Ikimokykliniame ugdyme: vienam vaikui reikia daugiau laiko užbaigti dėl motorinių sunkumų.
 - Viduriniame ugdyme: mokinys, turintis dėmesio sutrikimą, gauna papildomą laiką testui.
- **Palyginimas:** diferencijuotas laikas padeda išvengti streso ir leidžia mokiniui parodyti tikrąsias žinias.

2. Diferencijavimas pagal mokymosi būdus ir pagalbos poreikius

Pagal mokymosi būdus

- **Aprašymas:** mokymas pritaikomas pagal tai, kaip mokinys geriausiai mokosi – vizualiai, garsiai, praktiškai ar reflektuodamas.
- **Pavyzdys:**
 - Pradinėje klasėje: vieni mokiniai mokosi per paveikslėlius, kiti – klausydamiesi pasakojimo.
 - Pagrindiniame ugdyme: vieni mokiniai analizuoja tekstą, kiti – žiūri vaizdo medžiagą ir diskutuoja.
- **Palyginimas:** vizualai geriau mokosi per schemas, garsiniai – per diskusijas, kinestetiniai – per veiklą.

Pagal pagalbos poreikius

- **Aprašymas:** mokiniams teikiama skirtinga pagalba – individuali, grupinė, technologinė ar emocinė.
- **Pavyzdys:**
 - Ikimokykliniame ugdyme: vaikui su kalbos sutrikimu padeda logopedas.
 - Viduriniame ugdyme: mokinys gauna konsultacijas po pamokų arba naudoja skaitmeninius įrankius.
- **Palyginimas:** vienam mokiniui reikia nuolatinės pagalbos, kitam – tik retkarčiais; vienam – emocinės paramos, kitam – struktūruotos instrukcijos.

3. Diferencijavimas nustatant savarankiškas užduotis ir tikslus

Savarankiškos užduotys

- **Aprašymas:** mokiniai patys pasirenka užduotis iš pateikto sąrašo arba kuria jas patys.
- **Pavyzdys:**
 - Pradinėje klasėje: mokinys pasirenka, ar nori rašyti laišką draugui ar kurti komiksą.
 - Viduriniame ugdyme: mokinys pasirenka tyrimo temą pagal savo interesus.
- **Palyginimas:** savarankiškumas ugdo atsakomybę, motyvaciją ir mokymosi įgūdžius.

Individualūs tikslai

- **Aprašymas:** mokinys kartu su mokytoju nusistato asmeninius mokymosi tikslus.
- **Pavyzdys:**
 - Priešmokyklinėje grupėje: vaikas siekia išmokti užsirišti batų raištelius.
 - Pagrindiniame ugdyme: mokinys siekia pagerinti rašymo stilių ar viešo kalbėjimo gebėjimus.
- **Palyginimas:** tikslai gali būti akademiniai, socialiniai ar emociniai – svarbu, kad jie būtų pasiekiami ir motyvuojantys.

Apibendrinimas

<u>Diferencijavimo tipas</u>	<u>Tikslas</u>	<u>Pritaikymas</u>	<u>Nauda</u>
Pagal užduotį	Priderinti veiklą prie gebėjimų	Skirtingos užduotys klasėje	Padedą visiems mokiniams įsitraukti
Pagal rezultata	Leisti mokiniui išreikšti save	Įvairūs pristatymo formatai	Skatina kūrybiškumą
Pagal laiką	Užtikrinti mokymosi tempą	Papildomas laikas testui	Mažina stresą
Pagal mokymosi būdą	Atitikti mokymosi stilių	Vizualiniai, garsiniai, praktiniai	Geresnis įsiminimas
Pagal pagalbos poreikį	Teikti reikiamą paramą	Konsultacijos, technologijos	Skatina savarankiškumą
Pagal tikslus	Ugdyti atsakomybę	Asmeniniai mokymosi planai	Didina motyvaciją

Tema „**Struktūruotas ugdymas ir jo galimybės**“ apima mokymo organizavimą taip, kad mokiniai aiškiai suprastų pamokos eigą, tikslus, užduotis ir lūkesčius. Struktūruotas ugdymas padeda kurti saugią, nuspėjamą ir efektyvią mokymosi aplinką, ypač svarbią įvairių poreikių turintiems mokiniams.

1. Instrukcijų pateikimo formos pamokoje

Instrukcijos – tai pamokos „kelio ženklai“, padedantys mokiniui suprasti, ką, kaip ir kodėl reikia atlikti. Jos gali būti pateikiamos įvairiomis formomis:

Žodinė instrukcija

Aprašymas: mokytojas paaiškina užduotį žodžiu.

Pavyzdys: „Atverkite pratybas 12 puslapyje ir išspręskite 1–3 uždavinius.“

Privalumai: greitai, lanksti, galima koreguoti pagal situaciją.

Trūkumai: kai kuriems mokiniams sunku įsiminti ar suprasti vien tik žodžiu.

Rašytinė instrukcija

- **Aprašymas:** užduotis pateikiama tekstu – lentoje, skaidrėse, lapuose.
- **Pavyzdys:** „Parašykite 5 sakinius apie savo savaitgalį. Naudokite būtojo laiko veiksmažodžius.“
- **Privalumai:** aiškumas, galimybė grįžti prie instrukcijos.
- **Trūkumai:** gali būti sunku jaunesniems ar silpnesniems skaitytojams.

Vizualinė instrukcija

- **Aprašymas:** naudojami paveikslėliai, simboliai, schemas, piktogramos.
- **Pavyzdys:** užduotis iliustruota veiksnių seka: piešti – rašyti – dalintis.
- **Privalumai:** ypač veiksminga mokiniams su specialiaisiais poreikiais, jaunesniems vaikams.
- **Trūkumai:** reikalauja pasiruošimo, technologijų ar priemonių.

Skaitmeninė instrukcija

- **Aprašymas:** pateikiama per mokymosi platformas, vaizdo įrašus, QR kodus.
- **Pavyzdys:** mokinys nuskenuoja kodą ir žiūri instrukciją, kaip atlikti eksperimentą.
- **Privalumai:** interaktyvumas, savarankiškumas.
- **Trūkumai:** priklauso nuo technologijų prieinamumo.

2. Veiklos pamokoje struktūra be vizualinio pastiprinimo

Kai pamoka vyksta **be vizualinių priemonių**, struktūra turi būti ypač aiški ir nuosekli. Tokia struktūra dažnai taikoma klasikinėse pamokose arba kai nėra galimybės naudoti technologijų.

Tipinė struktūra:

- 1.Įžanga (5 min):** mokytojas pristato pamokos temą ir tikslą žodžiu.
- 2.Instrukcija (5 min):** paaiškinama užduotis, pateikiami pavyzdžiai.
- 3.Veikla (20 min):** mokiniai atlieka užduotį savarankiškai arba poromis.
- 4.Refleksija (10 min):** aptariami rezultatai, mokiniai dalinasi išvalgomis.

Pavyzdys:

- Pradinėje klasėje mokytojas pasakoja apie metų laikus, tada prašo mokinių apibūdinti žodžiu, ką jie mato rudenį.
- Pagrindiniame ugdyme mokiniai rašo rašinį pagal žodinę instrukciją, be papildomų vaizdinių.

Privalumai:

- Ugdomas klausymasis, dėmesio koncentracija.
- Tinka situacijoms, kai nėra technologijų ar vizualinių priemonių.

Trūkumai:

- Gali būti sudėtinga mokiniams, turintiems dėmesio, kalbos ar skaitymo sunkumų.
- Informacija gali būti pamiršta ar neteisingai suprasta.

3. Veiklos pamokoje struktūra su vizualiniu pastiprinimu

Vizualinis pastiprinimas – tai bet kokia vaizdinė priemonė, padedanti mokiniui suprasti pamokos eigą, užduotis ir tikslus. Tai ypač naudinga vizualiems mokiniams, vaikams su specialiaisiais poreikiais, priešmokykliniame ir pradiniam ugdyme.

Tipinė struktūra:

1.Įžanga su vaizdu (5 min): pateikiama pamokos tema per paveikslėlį, skaidrę ar simbolį.

2.Veiklos seka (vizualinė schema): mokiniai mato, ką darys – pvz., „Skaityk → Atsakyk → Piešk → Pristatyk“.

3.Užduotis su piktogramomis: kiekvienas veiklos žingsnis iliustruotas.

4.Refleksija su emocijų kortelėmis: mokiniai parodo, kaip jautėsi, ką išmoko.

Pavyzdys:

- Ikimokyklinėje grupėje naudojama dienos veiklos lenta su paveikslėliais: žaidimas – pietūs – pasaka – piešimas.
- Pradinėje klasėje mokytojas naudoja skaidres su veiklos etapais ir spalvotais simboliais.
- Viduriniame ugdyme mokiniai naudoja „kanban“ lentą su lipdukais, žyminčiais užduočių eigą.

Privalumai:

- Aiškumas, nuspėjamumas, saugumo jausmas.
- Padeda mokiniams savarankiškai sekti pamokos eigą.
- Skatina vizualinį mąstymą ir organizuotumą.

Trūkumai:

- Reikalauja pasiruošimo, priemonių, technologijų.
- Gali būti per daug stimuliuojanti kai kuriems mokiniams.

Palyginimas

Aspektas

Be vizualinio pastiprinimo

Su vizualiniu pastiprinimu

Aiškumas

Priklauso nuo mokytojo kalbos

Vizualiai aišku visiems mokiniams

Įtrauktis

Gali būti ribota

Tinka įvairių poreikių mokiniams

Savarankiškumas

Reikia nuolatinės mokytojo kontrolės

Mokiniai gali sekti veiklą patys

Technologijų poreikis

Nereikalingas

Gali būti būtinas

Pamokos dinamika

Tradicinė, lėtesnė

Interaktyvi, aktyvesnė

Ugdymo turinio individualizavimas – tai mokymo proceso pritaikymas pagal kiekvieno mokinio individualius poreikius, gebėjimus, mokymosi stilių, interesus ir pasiekimų lygį. Tai ne tik metodų keitimas, bet ir visos mokyklos kultūros orientavimas į mokinio asmenybės augimą.

Pagrindiniai individualizavimo principai:

Mokinio pažinimas: nustatomi mokinio mokymosi stiliai, stiprybės, poreikiai.

Turinio pritaikymas: keičiamas mokymo turinys, užduočių sudėtingumas, mokymosi tempas.

Diferencijavimas: mokiniai skirstomi į grupes pagal gebėjimus, interesus ar mokymosi strategijas.

Pasirinkimo galimybė: mokiniui leidžiama rinktis temas, užduotis, vertinimo būdus.

Refleksija ir pažangos stebėjimas: nuolat vertinama mokinio pažanga, koreguojami tikslai.

Pavyzdys:

Mokinys, turintis aukštą susidomėjimą biologija, bet sunkumų su matematika:

- Biologijos pamokose jam siūlomos projektinės veiklos, tyrimai, papildoma literatūra.
- Matematikos pamokose – palengvintos užduotys, vizualinės priemonės, individualios konsultacijos.

Individualaus mokymosi plano struktūra

Individualus mokymosi planas – tai dokumentas, kuriame apibrėžiami mokinio ugdymo tikslai, turinys, metodai, vertinimas ir pagalbos priemonės. Jis sudaromas mokiniams, turintiems specialiųjų ugdymosi poreikių, mokymosi sunkumų, mokomiems namuose ar grįžusiems iš užsienio.

Struktūriniai komponentai:

Komponentas	Aprašymas
Mokinio charakteristika	Gebėjimai, poreikiai, mokymosi stilius, sveikatos būklė, motyvacija
Ugdymo tikslai	Trumpalaikiai ir ilgalaikiai tikslai, orientuoti į mokinio pažangą
Ugdymo turinys	Pritaikytos ar individualizuotos dalykų programos
Mokymo metodai	Vizualiniai, praktiniai, projektiniai, individualūs, grupiniai
Vertinimo būdai	Formatyvus vertinimas, savivertinimas, pažangos stebėjimas
Pagalbos priemonės	Specialisto konsultacijos, technologijos, papildomos užduotys
Tvarkaraštis ir trukmė	Mokymosi veiklų planas, mokymosi namuose ar mokykloje galimybės
Atsakingi asmenys	Mokytojas, švietimo pagalbos specialistai, tėvai, mokinys

Pavyzdys:

Mokinys, grįžęs iš užsienio ir turintis ribotą lietuvių kalbos žinių lygį:

- Ugdymo plane numatomas intensyvus lietuvių kalbos mokymas.
- Kiti dalykai mokomi pritaikytomis programomis.
- Vertinimas orientuotas į pažangą, o ne standartinius pasiekimus.,

Kodėl tai svarbu?

Individualizavimas ir individualus mokymosi planas:

- Didina mokinio motyvaciją ir savigarbą.
- Padeda pasiekti geresnių rezultatų.
- Skatina įtrauktį ir lygiavertį dalyvavimą ugdymo procese.
- Leidžia mokytojui efektyviau planuoti ir organizuoti mokymą.